

PRĄTEK (22) *sb m*

e prawdopodobnie jasne (tak w -ek).

sg N prątek (13). \diamond *G* prątka (1). \diamond *A* prątek (1). \diamond *I* prątkiem (4); -em (1), -(e)m (3). \diamond *pl N* prątki (1). \diamond *G* prątków (2); -ów (1), -ow (1) *Mącz* (1:1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

Dem. od „pręt” (22) :

1. Od znac. ‘ *cienki kawałek drewna lub metalu’ (tu też: kamienia); baccillum, rudis Cn (10) :*

a. Rózga; ferula, flagellum, flagrum, verber, virga, virgula, vitis Cn (2) :

Zwrot: »prątkiem podsiec (*a. podsiekać*)« (2): *mátká [dziecko] kąpie/ pieści/ miłwie/ karmi/ vpłtrzy/ vbryžuie iáko márcowe profie/ á fwey woley mu ná wżem dopuřcza/ á ociec iuř nie ták fie z nim pieści/ á czáfem mu y prątkiem podlicze* *RejZwierc* 178v, 178v.

b. Rysik, przyrząd do pisania (2) : Stylus, Prątek którym piřzą ná xiařzkách woskowych. *Mącz* 424a.

Przen (1) : á zgládzę Ieruzálem/ iáko więc řczyráiá z thablice co nápiřano: a řthárřfy y zmywřřfy obrocę y będę ná niey częřto kryřłař prątkiem [*ducam crebrius stilum super faciem eius*]. *Leop* 4.*Reg* 21/13.

c. Tyczka miernicza, służąca do wyznaczania linii prostej (1) : Radius item dicitur virga qua Geometrae lines iudicant, Prątek którym Geometre liniye czynią. *Mącz* 345a.

d. Wskazówka zegara słonecznego; solarium BartBydg, Murm [czego] (2) : *Murm* 3; solarium, prątek słonecznego zegara *BartBydg* 146.

e. Języczek wagi; examen, phalanx, regula continens librom Mącz (2) : Phalanx item regula continens Lanceis libram, Prątek ná wadze/ który vkázuye miáre. *Mącz* 296d, 110a.

f. Bierka do gry (1) : Ato mařz kořtki prawdziwe/ Tákieř kárky [!] řprawiedliwe/ Lácno też nam y o byerki/ Dořtawřřy prątká řiekierki [= *rodzaje patyczków w bierkach*] *BielKom* F2v.

g. [Fulguryt, rurka lub pręt kwarcowy powstały z piasku wskutek uderzenia pioruna:

Szereg: »piorunowy kamyk abo prątek«: *Ceramus est lapis (pyorvnovy kamyk abo pratek) cristallo similis/ ceruleo colore infectus* *Glosy I nr 76/49.*]

2. Od znac. ‘*gářzka, łodyga, odrořl’; virgula Mymer¹, BartBydg, Mącz; ferula, virgultum Murm; vimen Mącz; flagellum, virga, vitis Cn (12) :* Virgultum quod de radice pullulat, Das aufz der wurtzel aufz řpreuffet. Prątek. *Murm* 104, 104; *Mymer¹* 20; *BartBydg* 171; to mniejřze ziele [*kokorzyk*] ma prątek ná piádz vyřloki liřty ma gładkie á przyřziriřzym okořo pręta kwiatki ma po řořthey biařłoci *FalZioř I* 65d; *Mącz* 496d [2 r.], 499a; *SienLek Yv* [2 r.]; *IAka oliwká mářa pod wyřokim řádem* *Idzie z řięmie ku gorze máćierzyřřkim řłádem/ řeřczce áni gářzerek/ áni liřtków rodząc/ Sámař tylko dopiro řzczupřym prątkiem wřchodząc* *KochTr* 6.

W pořáczeniu z przymiotnikiem od nazwy rośliny (1): Vasa viminea, Kořze z rokitowych prątkow ářbo ynářřlych vplecione. *Mącz* 496d.

[*Przen [czego]:* Zgromádzienie pyřřnych niebędzie zdrowie: bowiem prątek + grzechu będzie wykorzenion w nich *KsięgiEklez* B2v.

W porównaniu: ktorářz tho řeřřt ktora wřtepvie přeřř pvřřczřv sicut fumi virgula ex aromatibus mirre et thuris yako prąvtheř/ albo řłup dymny řwonných řzeci *TomZbrudzBrul Cant* 3/6.

Szereg: »prątek albo słup«: *TomZbrudzBrul Cant 3/6 cf W porównaniu.*]

Synonimy: **1.a.** rozga; **c.** kij, laska, tyczka, tyka; **d.** laska; **e.** jęczeczek; **f.** bierka; **g.** »piorunowy kamień«; **2.** gałązka, latorosłka, łodyżka, odmłodka, odnożka, odrośl, roźdzka, soszyk.

Cf **PRAŃCIE**

JDok